

EESTI KUNSTI DIGISILD

TEEMA

EESTI KUNSTIELU KUJUNEMINE 18. SAJANDIL. BALTISAKSLASTEST ESTOFIILID

DIGISILLA VIDEO

Gerhard von Kügelgen

„Autoportree” ja „Venna Karl von Kügelgeni portree”



Gerhard von Kügelgen. Autoportree. 1797–1798. Õli Eesti Kunstimuuseum

Gerhard von Kügelgen. Venna Karl von Kügelgeni portree 1797–1798. Õli. Eesti Kunstimuuseum

TEA

Põhjasõda (1700–1721), mille tulemusel läksid Eesti- ja Liivimaa Vene impeeriumi koosseisu, mõjus laastavalt nii Balti provintside majandusele kui ka elanikkonna arvule. Kohalik kultuurielu hakkas Põhjasõja tagajärjedest toibuma alles 18. sajandi keskpaiku. Mõisates koduõpetajate ja kirikutes pastoritena töötanud noored saksa haritlased ehk **literaadid** panid aluse siinsele **valgustusliikumisele**, mis hindas kirjasõna ja edendas kohalikku ajaloo uurimist.

Balti majandus- ja kultuurielus etendasid 18. ja 19. sajandil keskset rolli aadelkond ja mõisad. 18. sajandi lõpul hakkasid balti aadlikud järjest enam pöörama tähelepanu arhitektuurile ja kunstile: ehitama uusi ja uhkemaid mõisamaju, rajama parke ning tellima nii sein- ja laekaunistusi kui ka portreid oma pereliikmetest. Ka kunstiharidust anti esmalt just mõisates, kus aadlilapsed said oma koduõpetajatelt joonistustunde. Linna- kodanikeni jõudis algtaseme kunstiõpetus mitmetes üldhariduskoolides; 1803. aastal loodi äsja avatud Tartu

Ülikooli juurde joonistuskool, millest kujunes üks esimesi kunstihariduskeskusi Balti kubermangudes.

Eestlased kohalikus kunstielus 18. sajandi lõpul ja 19. sajandi esimesel poolel veel praktiliselt ei osalenud, küll aga tõi valgustusliikumine kaasa eestlaste suhtes sõbralike baltisakslaste ehk **estofiilide** huvi kohalike elanike vastu. Värvikas talupoeglik miljöo ja võõrad kombad vaimustasid ka kunstnikke. Sel perioodil valminud teosed eestlastest on ajastule omaselt idealiseerivad.

18. sajandi lõpukümnendil jõudsid Balti kubermangudesse esimesed end püsivamalt siinse kultuuri- ruumiga sidunud kunstnikud. 1798. aastal saabusid Eestimaale sakslastest kaksikvennad Franz Gerhard von Kügelgen (1772–1820) ja Karl Ferdinand von Kügelgen (1772–1832). Gerhard sai tuntuks eelkõige **portree- maalijana**, vend Karl aga **maastike** jäädvustajana.

ARUTLE JA LOO

Enne vaatamist

- Vaata Eesti Kunstimuuseumi digitaalkogus (digikogu.ekm.ee/est) tundmatu autori teost „Peeter I portree” (18. saj).
- Mis portreetüübiga on tegu? Milliste vahendite abil rõhutatakse portreeteritu rolli? Leia maalilt atribuudid või sümbolid, mis viitavad võimule.

Pärast vaatamist

- Mille poolest erinevad vendade Kügelgenide portreed varem vaadatud Peeter I pildist?
- Kuidas väljendavad Kügelgenide portreed valgustus- ajastu arusaamu?

Otsi digitaalkogust (digikogu.ekm.ee/est) Karl von Kügelgeni maastikke. Loo nende eeskujul mustvalge joonistus oma kodukohast. Kujutle, kelleks Sa tahad saada. Tee Gerhard von Kügelgeni portreedest inspireerituna *selfie*, mis peegeldaks valitud ametit.

MUUSEUMITUNNI SOOVITUS

„Varamu”